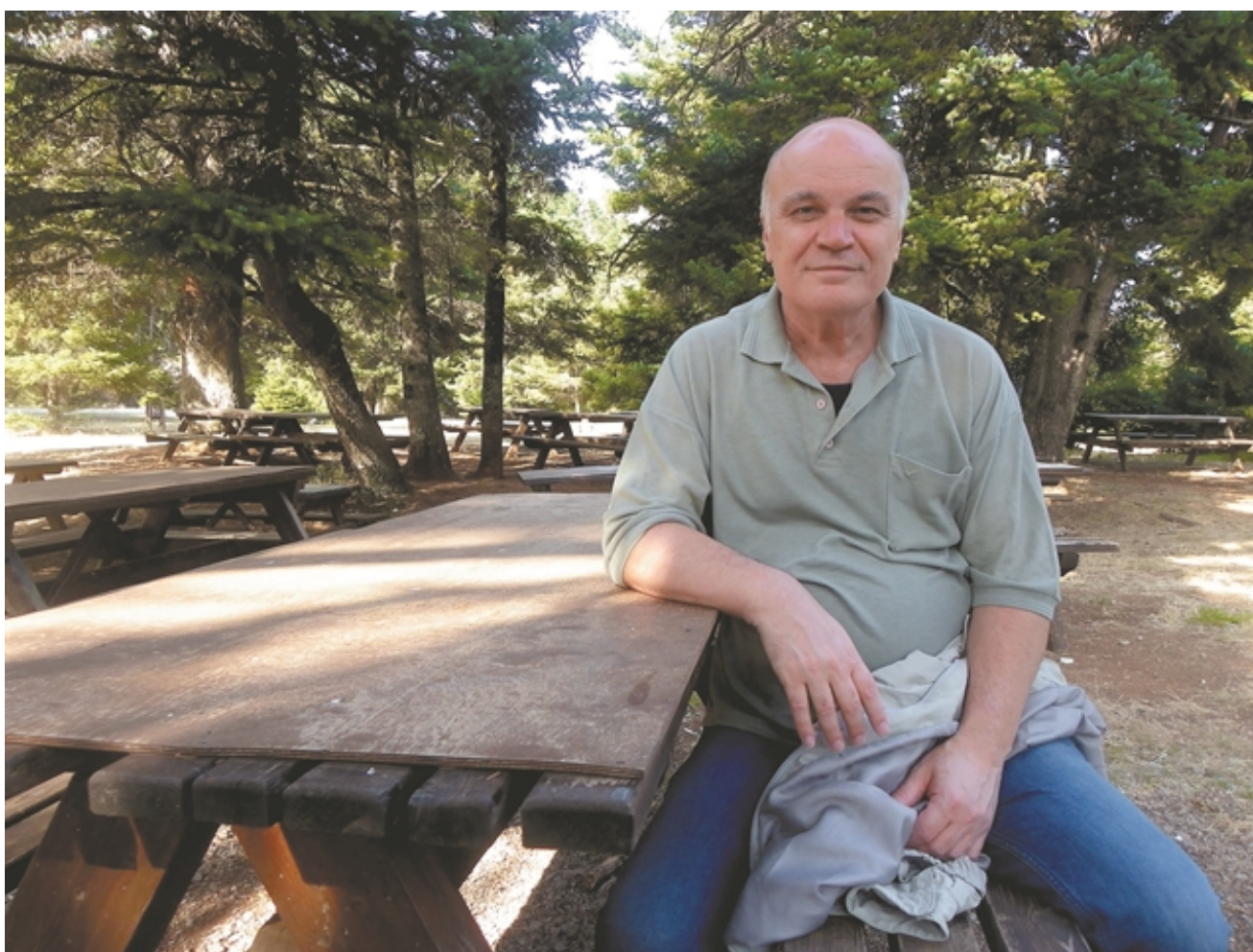

«Τα σαράντα παλικάρια ήταν από την... Ανατολική Στερεά»

[Ntanea.gr/print/2023/08/28/world/ta-saranta-palikaria-lfitan-apo-tin-anatoliki-sterea](https://ntanea.gr/print/2023/08/28/world/ta-saranta-palikaria-lfitan-apo-tin-anatoliki-sterea)

Μανιάτης Δημήτρης Ν28 Αυγούστου 2023

Γεννήθηκε και ζει στη Λιβαδειά. Πρόσωπο αναφοράς για τους συλλέκτες, με τεράστιες συλλογές δίσκων γραμμοφώνου, ο συγγραφέας πολλών βιβλίων και διασώστης του πλούτου του δημοτικού και λαϊκού τραγουδιού μάς αποκαλύπτει άγνωστα δεδομένα της ελληνικής δισκογραφίας

Ο Αντώνης Κοντός φωτογραφισμένος στην Αρβανίτσα Βοιωτίας, {LF} στο μυθικό βουνό του Ελικώνα

Μεγάλο μέρος της καταγραφής και διάσωσης του λαϊκού και δημοτικού μας πλούτου, το οφείλουμε ως χώρα στους ακούραστους συλλέκτες και ερευνητές. Αυτό που συντεταγμένα δεν έκανε ποτέ το κράτος, το ανέλαβαν άνθρωποι συχνά λαϊκοί, καθημερινοί με τρομερή αφοσίωση και αυτοθυσία, είτε διασώζοντας ηχογραφήματα, είτε ερευνώντας πεδία - ακόμη και πριν από τη συστηματική εργασία πανεπιστημιακών τμημάτων. Τέτοια περίπτωση με τεράστια προσφορά στο τραγούδι και σε όψεις της παράδοσης είναι ο Αντώνης Κόντος. Με έδρα τη γενέτειρά του Λιβαδειά, ασχολείται θρησκευτικά με τη συλλογή υλικού, είναι ένας έγκυρος διασώστης αλλά και ένας άνθρωπος ευαίσθητος με συμβολή και στη συγγραφή βιβλίων, είτε για τον λαϊκό μουσικό Κακούργο απ' το Δίστομο, είτε για άγνωστες

ιστορίες όπως τα περίφημα σαράντα παλικάρια που τελικά όπως θα διαπιστώσετε δεν ξέρουμε καθόλου! Ο Κόντος μας μυεί στην επίπονη δουλειά του.

Κύριε Κόντο, έχει σημασία να πούμε πως κάθε άνθρωπος καθορίζεται και από το οικογενειακό περιβάλλον, τη γειτονιά, την πόλη. Γεννιέστε στη Λιβαδειά. Σε τι συνθήκη; Οι γονείς, τα ακούσματα. Είπατε σε συνέντευξή σας στον Γιώργο Τσάμπρα στην ΕΡΑ 2 πως είχατε ακούσματα από τη μουσική οικογένεια Καλύβα για παράδειγμα.

Κύριε Μανιάτη, προέρχομαι από μια φτωχή οικογένεια, απ' αυτές που τα βάσανα, οι καημοί και τα πάθη τους ήταν το υλικό για να γραφτούν τα λαϊκά μας τραγούδια. Η μητέρα μου ήξερε πολλά δημοτικά τραγούδια. Κάθε φορά μαζί με τα παραμύθια θα μου έλεγε και κάποιο τραγούδι που ζωντάνευε στη φαντασία μου εικόνες μιας άλλης ζωής... «Κλέφτες μπήκαν στην αυλή, κλέψαν τη Βασιλική και την πήραν και την παν, στα βουνά την γκιζεράν...». Εγώ μικρό παιδί τότε άρχιζα τις ερωτήσεις: Ποια ήταν η Βασιλική; Γιατί την κλέψανε; Τι έγινε μετά; Και η μητέρα μου έβρισκε αφορμή για να αφηγηθεί διάφορες ιστορίες που ίσως οι περισσότερες να ήταν φανταστικές αλλά είχαν της αξία τους. Ετυχε μάλιστα ένας φράχτης με αγιόκλημα να χωρίζει το πατρικό μου σπίτι από αυτό όπου έμενε με ενοίκιο μια οικογένεια μουσικών, οι Καλυβαίοι, όπως είπατε. Την πολυμελή αυτή οικογένεια εξαιρετικών μουσικών πολλές φορές πλαισιώναν κι άλλοι μουσικοί, ο Κ. Καραγιάννης και ο Νικήτας Κωτσόπουλος με τα κλαρίνα τους και μαζί με αυτούς και κάποιοι που δεν έγιναν γνωστοί αλλά παραμένουν στη μνήμη μου από τις αφηγήσεις της μητέρας μου, όπως κάποιος Αγραφιώτης με το λαούτο, κάποιος Φλώρος και κάποιος Μαραγκούλιας με τα βιολιά τους. Σ' αυτόν το φράχτη η μητέρα μου με τα άλλα κορίτσια της γειτονιάς άκουγαν και μάθαιναν τα τραγούδια από τις πρόβες που έκαναν οι μουσικοί για να ετοιμάσουν το ρεπερτόριό τους για κάποιο γλέντι της εποχής.

Εργάζεστε για χρόνια στην Πεσινέ, πώς ταυτόχρονα μνήστε στο τραγούδι, την ακρόαση, την καταγραφή, ποιο είναι το πρώτο ερέθισμα για τη μετέπειτα μακρά σας ενασχόληση;

Η εργασία μου στην Πεσινέ μου έδινε τα χρήματα για την επιβίωσή μου. Η πρώτη φορά που άκουσα μπουζούκι και μου κίνησε το ενδιαφέρον, ήταν μπροστά σε ένα ραδιόφωνο με λάμπες. Ήταν η εποχή της χούντας, ακούγανε οι μεγάλοι τις ειδήσεις με χαμηλή την ένταση του ραδιοφώνου από σταθμούς που είχαν την έδρα τους στις γειτονικές πρωτεύουσες, Σόφια, Τίρανα, Βουκουρέστι, Μόσχα, ενώ εγώ έπαιζα πιο πέρα αδιάφορος για τα τεκταινόμενα. Ξαφνικά ακούω κάτι πενιές από μπουζούκι. Σηκώθηκα και πήγα μπροστά στο ραδιόφωνο, άνοιξα την ένταση και στάθηκα μαγεμένος από την αρχή του τραγουδιού μέχρι το τέλος... Τα ματόκλαδά σου λάμπουν, βρε, σα τα λούλουδα του κάμπου... Ε, αυτό ήταν, ο πρωτοπόρος Μάρκος που τον έβρισκα πάντα μπροστά μου αργότερα στα χρόνια της έρευνας... Μετά ένας φίλος μου, ήρθε μια μέρα και ανάμεσα στα τραγούδια που παίζαμε με μια κιθάρα, μου παίζει... «Πάλιωσε το σακάκι μου θα σβήσω απ' το μεράκι μου...» να κι ο Σιτισάνης στη ζωή μου...

Ταυτόχρονα πώς εισέρχεστε και στο πεδίο της συλλογής και σήμερα τι αριθμό δίσκων ήδη έχετε συγκεντρώσει;

Η συλλογή των δίσκων και οι γνώσεις γύρω από τα τραγούδια και τους δημιουργούς που αποκτούσα σιγά σιγά από τη φτωχή τότε βιβλιογραφία ήταν η αφορμή να γίνω μέλος και συνεργάτης ενός ραδιοφωνικού σταθμού. Η ανάγκη για να καλύπτω την ώρα της εκπομπής που ήθελε διαρκώς νέα θέματα με έβαλαν στο «τριπάκι» της έρευνας. Ετσι, χωρίς να γνωρίζω το μέγεθος της ελληνικής δισκογραφίας, άρχισα από μόνος μου να ψάχνω για δίσκους και να καταρτίζω τους πρώτους καταλόγους. Παράλληλα είχα αρχίσει να συλλέγω και πληροφορίες για τους μουσικούς της περιοχής. Ο πρώτος που με βοήθησε δίνοντάς μου δισκογραφικούς καταλόγους ήταν ένας συλλέκτης που έμενε στο Αιγάλεω και λεγόταν Χαράλαμπος Παυλόπουλος, αυτός ίσως να εκτίμησε την προθυμία μου να του δώσω κάποιες πληροφορίες που είχα συγκεντρώσει για κάποιον σπουδαίο μουσικό που μέχρι τότε ήταν άγνωστα τα βιογραφικά του. Παράλληλα με την καταγραφή ψηφιοποίησα και τα τραγούδια που έβρισκα σε δίσκους και οι οποίοι έπρεπε να επιστραφούν στους κατόχους τους, τα έγγραφα σε κασέτες, αλλά η κασέτα δεν ήταν βολική για εκπομπές στο ραδιόφωνο και άρχισα να τις κάνω ψηφιακές. Το να μετρηθούν τα τραγούδια είναι αδύνατον γιατί πολλά υπάρχουν πολλές φορές στη συλλογή μου από τις

επανεκδόσεις τους, πρόχειρα θα πω ότι έχω συλλέξει 57.000 τραγούδια από τις 78 και 45 στροφές χωρίς να υπολογίζω τα LP και CD.

Η ευρύτερη Βοιωτία στις δεκαετίες 1970 και 1980 είναι περιοχή μόνον δημοτικού ή λαϊκοδημοτικού είδους και πανηγυριών ή υπάρχει και καταγράφεται και λαϊκό τραγούδι; Τι σας επηρεάζει περισσότερο; Η όλη περιοχή της Βοιωτίας και βέβαια η Λιβαδειά, έχει αυτό που λέμε ευρύτερα μουσική σκηνή τότε (μουζούκια, κέντρα, καφεενία με τζουκ μποξ); Βάλτε μας στο κλίμα.

Η Βοιωτία είναι για χρόνια το προπύργιο του δημοτικού τραγουδιού, σιγά σιγά όμως αυτό υποχωρεί, η επαρχία αστικοποιείται και το λαϊκό τραγούδι εκφράζει καλύτερα τους ανθρώπους εκείνη την εποχή. Τότε αρχίζει και μπαίνει στην διασκέδαση και το «μάτι». Ενα γράμμα που έχω στο αρχείο μου προς έναν ταβερνιάρη της περιοχής και που υπογράφει ο Δημ. Φράτης ή Μητσάρας γράφει ότι εκτός των άλλων μουσικών της ορχήστρας «έχω και κοπελίτσα μικρή εμφανίσιμη»... έτος 1956. Έτσι τα γυναικεία κάλλη θα παίξουν τον ρόλο τους, είναι χαρακτηριστικό πως στις φωτογραφίες της εποχής κανένας μουσικός δεν αναγνωρίζει «συναδέλφους» γυναίκες που είναι μαζί του στο πάλκο. Καταλαβαίνεις πως ήταν δύσκολο για νέους κάτω των 18 η πρόσβαση σε τέτοιους χώρους, πάντως υπήρχαν αρκετά μαγαζιά με μουζούκια και παλιότερα με δημοτικές ορχήστρες, έτσι όπως τα έχω καταγράψει χωρίς να έχω προσωπική άποψη, να είμαι δηλαδή αυτόπτης. Και το τζουκ μποξ έκανε την εμφάνισή του σε καφεενία και σφαιριστήρια της εποχής.

Υπάρχουν ερευνητές που σας ενέπνευσαν στην καταγραφή και τη συλλογή υλικού σας; Και ποιοι και πώς τους γνωρίζετε; Θα πω τρία ονόματα: Γιώργος Κοντογιάννης, Παναγιώτης Κουνάδης, Νέαρχος Γεωργιάδης.

Η καταγραφή και η συλλογή του υλικού του αρχείου μου προηγείτο της γνωριμίας μου με τους σημαντικούς αυτούς ανθρώπους. Ο Κουνάδης ενδιαφέρθηκε για το υλικό που είχα συγκεντρώσει με τα τραγούδια της Λιβαδειάς και το έβγαλε σε ξεχωριστό CD στο ΑΡΧΕΙΟ του εκεί όπου διέσωσε πολλά τραγούδια και χρήσιμες πληροφορίες για τους μουσικούς και το έργο τους, παράλληλα με έβαλε ως σύνεδρο στο Διεθνές Μουσικολογικό Συνέδριο που έγινε το 1998 στη Νίκαια. Εκεί γνώρισα ερευνητές από όλο τον κόσμο. Στάθηκε δίπλα μου ο Κουνάδης στα πρώτα μου βήματα. Στο συνέδριο αυτό που προανέφερα γνώρισα και τον Νέαρχο. Σπουδαίος, χαιρόσουν να τον ακούς, γνώσεις αστείρευτες. Συνεργαστήκαμε σε πολλά του βιβλία και είμαστε μαζί σε πολλά συνέδρια. Ο Γιώργος Κοντογιάννης μου ζήτησε να κάνω δισκογραφίες καλλιτεχνών για το περιοδικό «Λαϊκό Τραγούδι». Ο Γιώργος είναι η εγκυκλοπαίδεια του λαϊκού μας τραγουδιού. Θα έλεγα πως και οι τρεις είναι τα μεταπτυχιακά που πήρα στον χώρο της έρευνας. Σημαντικό επίσης όνομα του χώρου που έχουμε μακρόχρονη φιλία και συνεργασία είναι ο Μένιος Καλυβιώτης.

Εχετε γράψει και βιβλία, αποτέλεσμα όλα και έρευνάς σας. Πάμε να τα δούμε ένα ένα: η θρυλική μορφή του ρεμπέτη, λαϊκού μουσικού Νίκου Παππά ή Κακούργου, τι κομίζει στην λαϊκή τέχνη και συστήστε μας τον σε ένα ευρύ κοινό.

Ο Κακούργος είναι αυθεντικός, ατόπιος χωρίς φρου-φρου κι αρώματα. Όλη η επαρχία Λιβαδειάς έχει διασκεδάσει στο μαγαζί του στο Δίστομο για περίπου είκοσι πέντε χρόνια. Ο φίλος του Δημήτρης Κοντογιάννης θα στέλνει εκεί πολλούς μουσικούς του ρεμπέτικου της νεότερης γενιάς. Το βασικό του σχήμα ήταν η Φωτούλα Κωτσαδάμ, ο Νίκος Κορογιάννης και η Ράνια Γκικοπούλου. Λίγο αργότερα στην ομάδα θα προστεθούν η Λιλή Ριτσώνη και ο Δημήτρης Λίβανος. Θα περάσουν από εκεί ο Θύμιος Στουραϊτής, ο Γιάννης Παπαβασιλείου ή Βλάχος, ο Γρηγόρης Βασίλας, ο Αλκης Μαύρος, ο Γιώργος Τζώρτζης, ο Μπάμπης Γκολές, η Μαριώ, ο Νίκος Μπουλούμπασης. Αυτά είναι μερικά από τα ονόματα που θυμάμαι. Ο Κακούργος μύησε στο ρεμπέτικο αρκετούς της νέας γενιάς. Το βιβλίο όμως καταγράφει και άλλους μουσικούς από τη Βοιωτία, όπως ο Γιάννης Δασαργύρης και ο Στάθης Σύρος από την Αράχωβα και άλλους, καθώς σκοπός του ήταν μια πρώτη καταγραφή της εισβολής των μουζουζήδων στην περιοχή και η συνέχειά τους.

Γράψατε και για τα περίφημα σαράντα παλικάρια αλλά και για τον Σωτήρχαινα. Στο πρώτο τι μύθο αποκαθιστάτε και ποιος ακριβώς είναι ο δεύτερος και τραγουδήθηκε τόσο;

Για τα σαράντα παλικάρια υπήρχαν διάφοροι μύθοι για την ιστορία του τραγουδιού, μελετώντας χρόνια τα τραγούδια έχω διαπιστώσει πως αυτά είναι η ιστορία έτσι όπως τη ζουν οι άνθρωποι την εποχή των γεγονότων και την καταγράφουν σε στίχους. Κουβαλάνε μέσα τους την αλήθεια. Ολοι ξεκινούσαν παίρνοντας ως δεδομένο πως η Λιβαδειά του τραγουδιού είναι η σημερινή πρωτεύουσα του νομού Βοιωτίας ή κάποια ανύπαρκτη πόλη στην Πελοπόννησο. Η έρευνα όμως έφερε στο φως χάρτες της εποχής που δείχνουν μια άλλη Λιβαδειά που είναι η Ανατολική Στερεά, η οποία ονομαζόταν για πολλά χρόνια Λιβαδειά. Κατέληξα στο συμπέρασμα πως αυτή ήταν η αφετηρία των σαράντα παλικαριών για τον εμφύλιο του 1823. Ένα γεγονός που οι ιστορικοί έχουν κρύψει, όπως όλα τα δυσάρεστα της εποχής, για να εξυψώσουν και να εξιδανικεύσουν τους Έλληνες τότε. Έχει πολλές ανατροπές το βιβλίο αυτό και πολλά θέματα για συζήτηση, ακόμα και ο αριθμός των σαράντα παλικαριών δεν είναι τυχαίος, υπήρχαν τα σαράντα παλικάρια και έλαβαν μέρος στον εμφύλιο του 1823 με αρχηγό τον Τζαβέλλα - και μάλιστα τα συνάντησε ο Λόρδος Βύρωνας. Όσο για τον Σωτήρηαινα έχουμε και πάλι την ιστορική δικαίωση, μέσα από τα τραγούδια, ενός ανθρώπου που κατηγορήθηκε για τον φόνο ενός παιδιού και καταδικάστηκε σε θάνατο μαζί με άλλους δυο. Δεκατρία άτομα κατηγορήθηκαν τότε και στους περισσότερους επιβλήθηκαν βαριές ποινές. Υστερα από 30 χρόνια ο πραγματικός δολοφόνος του παιδιού εξομολογήθηκε την αλήθεια, πως αυτός ήταν που σκότωσε το παιδί. Όμως ο παρακρατικός μηχανισμός είχε κάνει τη δουλειά του και είχε βγάλει από τη μέση έναν πολιτικό αντίπαλο, φορτώνοντας ένα απεχθές έγκλημα σε ανθρώπους που δεν το είχαν διαπράξει για τον μόνο λόγο ότι ανήκαν στο κόμμα των Φιλελεύθερων. Κάποιους από τους πρωταγωνιστές του παρακρατικού αυτού μηχανισμού τους συναντάμε στην απόπειρα δολοφονίας του Ελ. Βενιζέλου το 1933.

Για χρόνια καταγράφετε δισκογραφίες αναλυτικές καλλιτεχνών. Ποια η πραγματικότητα για τον Στέλιο Καζαντζίδη, τι μύθοι υπήρχαν ως τότε και πώς σχολιάζετε τη σημερινή εποχή που η δισκογραφία έχει υποχωρήσει;

Καταγράφοντας το ρεπερτόριο των δισκογραφικών εταιρειών βρέθηκα μπροστά σε μια πρόκληση...

Δηλαδή;

Στο να δεχθώ δηλαδή σαν πραγματικότητα τα τεράστια νούμερα που έδιναν οι διάφοροι φίλοι του Καζαντζίδη σχετικά με τον αριθμό των τραγουδιών που είχε γράψει ο Στέλιος σε δίσκους. Για να ορίσεις το μέγεθος μιας δισκογραφίας, πρέπει να έχεις ελέγξει σε μεγάλο βαθμό τους δισκογραφικούς καταλόγους. Μελετώντας λοιπόν τα γραπτά μου είδα πως τα 865 τραγούδια που τραγούδησε ο Στέλιος σε σύνολο 916 μαζί με αυτά που είπε σε β' εκτέλεση και κάποια που εμφανίζεται απλώς ως συνθέτης, απείχαν πολύ από τα νούμερα που έδιναν οι υπόλοιποι, προς λύπη όσων νόμιζαν πως το μέγεθος της δισκογραφίας είναι η αξία του καλλιτέχνη. Μελετώντας σπουδαία πρόσωπα της δισκογραφίας αποδεικνύεται περίτρανα πως αυτό δεν παίζει κανένα ρόλο, όπως βλέπουμε σε περιπτώσεις όπως του Ανέστου Δελλιά, του Γιοβάν Τσαούς και άλλων. Για τη σημερινή εποχή δεν μπορώ να κάνω προβλέψεις θα πρέπει να περιμένουμε να δούμε, γιατί οι γενιές αλλάζουν και φέρνουν μαζί τους καινούργια πράγματα.

Γιατί αγαπάτε την παράδοση και γιατί θεωρείτε πως έχει αξία η καταγραφή, διάσωση και έρευνά της;

Η παράδοση έχει μέσα της την αλήθεια, και αυτή είναι από μόνη της όμορφη. Οι παλιοί που δεν ήξεραν γράμματα έκαναν τις αλήθειες στιχάκια, για να μην ξεχνούν τα γεγονότα και όταν λέω γεγονότα δεν εννοώ μόνο τα ιστορικά αλλά και τα προσωπικά, τις ερωτικές τους επιθυμίες για κάποια πρόσωπα, που άλλοτε πραγματοποιούνταν και άλλοτε προδίδονταν, τις αγωνίες τους, τα πάθη τους, τα πάντα.

Αυτό που συχνά λέμε λαϊκός πολιτισμός, τι χαρακτηριστικά έχει για εσάς και γιατί έχει σημασία (αν έχει) σήμερα;

Μιλώντας για το τραγούδι, γιατί για τις άλλες τέχνες δηλώνω αναρμόδιος, θα πω ότι είναι μια Μπάμπουσκα. Ανοίγοντας το σύγχρονο βρίσκεις μέσα το έντεχνο, μέσα σ' αυτό θα βρεις το λαϊκό, ανοίγοντας αυτό βρίσκεις το ρεμπέτικο και στο τέλος φτάνεις στο δημοτικό, δηλαδή φτάνεις στη ρίζα ξεκινώντας από το σήμερα που κουβαλάει μέσα του όλα τα άλλα. Αφού λοιπόν οι ρίζες έχουν την

ουσία, τότε βρίσκουμε νόημα για το σήμερα. Από γενιά σε γενιά φτάνουμε στη σύσταση του νεοελληνικού κράτους.

Τι γράφετε αυτήν την περίοδο, ή καλύτερα τι ερευνάτε;

Γράφω δυο βιβλία παράλληλα, το ένα είναι για τους μουσικούς της Βοιωτίας που κατά καιρούς έχω ασχοληθεί με το έργο τους. Το άλλο βιβλίο είναι τα δισκογραφημένα τραγούδια της περιοχής μας και η ιστορία τους. Ταυτόχρονα μαζεύω υλικό για τη διασκέδαση στη Λιβαδειά των προηγούμενων χρόνων, τα στέκια και τα γκρουπάκια λαϊκής αλλά και μοντέρνας μουσικής.

[Στο παιδικό δωμάτιο μέχρι τα 30 οι Έλληνες - Ακρίβεια και χαμηλοί μισθοί τους εγκλωβίζουν στο πατρικό](#)

Ακολουθήστε **TA NEA** στο [Google News](#) και μάθετε πρώτοι όλες τις ειδήσεις
Δείτε όλες τις τελευταίες [Ειδήσεις](#) από την Ελλάδα και τον Κόσμο, από **TA NEA**

[Ο ΟΤ στη ΔΕΘ](#)

[Live Video](#)

PRESENTED BY

TA NEA

Περισσότερα άρθρα για Κόσμος